

SZABOLCS.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Kiadó-tulajdonos: a „szabolcsmegyei lapkiadó-társulat.”

Hirdetési díjak:

Minden 5 hasábos petit-sor egyszeri hirdetésnél 5 kr. többszörinél 4 kr. Terjedelmes hirdetések többszöri beiktatása, kedvezőbb feltételek alatt eszközölhető.

Minden egyes beiktatás után kincstári illeték 30 kr.

A nyílt-terben minden három hasábos garmond-sor díja 20 kr.

Az előfizetők a hirdetések megszámlálásánál, 20%-nyi kedvezményben részesülnek.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 frt.
Félévre 2 frt.
Negyedévre 1 frt.

Szerkesztői iroda, hová a lap szellemi részét tárgyazó küldemények intézendők: n-kállói utca Textorisz-ház.

Bérmertelen levelek csak ismert kezekből fogadtatnak el.
A kéziratok nem adtnak vissza.

Kiadó-hivatal,
hová az előfizetési pénzek, a lapba szánt hirdetések és felajánlások küldendők:
Nagyter 136. sz. a.

A felső-szabolcsi Tisza és árterének szabályozása.*

(Folyt.)

Ha pár szóval említett teszünk még a nyíri canalisról, ezen a közérzületet már annyiszor indignált ügyről s a tervezetben levő szabályozási műveletekről, befeszítettnek tekinthetjük a jelen helyzet feletti észlelteinket.

Hogy mily intenciók s technikai számításokra alapítva keletkezett a nyíri canalis, mint a Tiszával nyílt canalisnak kiépítése, nem ismerjük. A cél helyes és jó volt elvonni az ártérről a nyíri vizeket s külön lejjebb bevezetni a Tiszába.

Habár ez a legjózanabb eszme is; de kivételre nézve, a tervezetet nem vélelmezhetjük. Egy nyílt canalis a Tiszával, mely nem más mint a tiszáárját 6—7 mértföld hosszban töltéssel védeni.

Tudjuk hogy ezen nyílt canalisban a Tisza magas vizállás mellett egész Kemece, de Bogdányig is felhatna, illetőleg a nyíri és tiszavízszin kiegyenlítése itt találkozni, mi egy a Tisza vízszinének kiegyenlítésével. Így ezen egész vonalban a canalis, habár több helyen dombok közt vezetettnek is, mindkét oldalán töltés építése szükséges; de mely nem könnyű feladat lenne egyes mely feleknek, melyen az keresztlí huzódik.

Ezen szempontból, mi a nyíri canalisnak mint a Tiszával nyílt canalisnak kiépítését el nem fogadjatjuk; mert nem akarnánk, hogy ezáltal a tiszai védőtöltések 6—7 mértfölddel meghosszabbítottassanak. Az igaz, hogy e csatornát mentő hid? vagy hidakkal védhető állapotba lehetne hozni; de ez ellenében a tapasztalásra hivatkozva tudjuk, mily költséggel jár azok kiépítése s a szakadások befogása, mely itt kétféle fenyegetne a tiszai- és nyíri-víz kiömlésében.

Ha ezen csatorna létesülne, töltése a tiszai- s nyíri-víz legmagasabb víz színe után lesz kiépítendő, s midőn a technikai számítás a nyíri-víznek magas levezetésére utal, nagyon valószínű, hogy a canalis mederből kikerült föld elégtelen lenne annak kiépítéséhez.

Ezekfolytán mi a nyíri-canalis kiépítését tiltó rendszer mellett vélelmezhetjük annál is inkább, mivel mindkét esetben tökéletesen egyenlő eredményt érünk el, s ugyanazon idő alatt egyenlő mennyiségű víz vezethető be a Tiszába.

Hogy a kiadásokat az építkezésekhez viszonyítva azok mily arányban állanak egymáshoz, azt csakis helyes tervezés és költségelés után lehetne megmondani.

Megemlítendőnek tartjuk még, vajjon nem lenne-e célszerű ezen rendszer keresztülvételénél tekintettel lenni arra, hogy az

így concentrált nyíri vizen gyárak malmok létesítennének, vagy az öntözésre felhasználásuk. Ezek oly kérdések, melyeket figyelmem kívül hagyni nem szabad, sőt kell hogy a technikai számításokba fel legyenek véve.

Hátra van még a fenálló, vagy inkább létesített helyzet constatálása.

E szabályozási műveleteket figyelmen kívül hagyva, azon megállapodáshoz fogunk jutni, miszerint azok azon nézpontból kiindulva létesítettek, hogy az összes bel- és nyírvizek Paszabnál vezetessenek be a Tiszába.

Mi ezen álláspontot nem fogadjatjuk el, sőt azt vétesnek tartjuk; mert Gáva községség számításon kívül hagyatott, egy azon niveau különbség is, mely Paszabtól Gáva vagy Vencsellőig megnyerhető lett volna, ha a tiltó írt építettek fel. De másrésről oldalnak tartjuk ez álláspont technikai hibalásit; mert ha az összes bel- és nyíri-vizek a paszabi tiltónál vezetettnek be a Tiszába, azok vizartróba az alsó árterület lesz, és mielőbb jobb karban lesznek tartva a csatornák, annál sebesebb folyást nyernek a felsőbb vizek, s a vízszin emelkedés is gyorsabb lened; sőt mondhatjuk magasabb a jelenleginél, mivel a felsőbb helyek lapályosabb része is nagy contingens vizet fognak leszállgáltatni az alsó réstekre.

A helyzet most kedvezőbb az alsó vidékekre nézve, mivel ezen roszkaban tartott csatornában a felső vizek mondhatjuk kmlódva folynak alá, vagy épen fent maradnak, s így az alsó vízszin emelkedése is csak lassan történhetik. A vízszin emelkedésében nyert előny nem lesz arányban az okozott károkkal.

A helyzet nem változik azáltal, hogy a kiépített paszabi tiltónak több vízemelési képessége van, mint volt a réginek; mert a tiltó bezárásakor a helyzet constans marad s az összes vizek alól kerülnek el.

Habár az új tiltó nyílásán, mely 2 öl 3 láb szélességű ponton alól 2 láb fenék mélységgel bír, ahhoz viszonylagos kanalis építetvén ki, nagyobb mennyiségű viz folyik le, s így az árteret nézve kedvezőbb eredmény várható. Ez csak a felsőbb vidék előnyére történik, mert bezáratván a tiltó, a felső vizek ismét elfogják borítani az alsó területeket.

Ha pedig, mikint tervezve volt, hogy a felsőbb vizek töltéssel kiépített canalisban vezetettnek a tiltóhoz, mely az alsó vizeket zilip vagy zárákkal ellátott mellek canalison venni magába, ez is csak az alsóbb vidékek feloldozását vonná maga után. Mert ha ezen főcanalisban vízszin magasítás jön létre, az alsóbb vizek lebecsátását mindig ez fogja szabályozni s mindazideig nem lesznek lebecsátthatók, míg a mellek canalisok vízszine a főcanalis vízszinénél lejjebb áll, s csakis akkor lesz teljesíthető, ha a vízszin kiegyenlítése bekövetkezik. Hogy ezen helyzet mikor fog bekövetkezni,

vajjon csak a felsőbb vizek leeresztése után vagy előbb, vajjon a felső vizek folyási vízszin magasságát fent fogja-e sebességek tartani, vagy az alsó vizek áradása ad-e magasabb vízszint, s a vízszin kiegyenlítés mikor, hol és mily esetekben s területek előnyére történik? mindazt csakis az adatok tökéletes ismerete s feldolgozása után lehet meghatározni.

Ha ezen rendszer lesz elfogadva, meg kell különböztetni felső és alsó árterét, és az egész árterét két egymástól tökéletesen elkülönített részre felosztani. Így elérhető lesz, hogy az egyik rész a másiknak nem lesz feláldozva.

Ha technikailag tökéletesen ismernénk az egész árter területet vízmennyiség és niveau tekintetben, kijelölhető lenne az a választó vonal, így azt csak Dombrád és Halász közt véltük megállapíthatni.

Így az árter megosztása folytán a megosztott vizek levezetésére két tiltó lenne szükséges, a most épített paszabi, (az nem Vencsellőnél építettven ki) s egy másik a kijelölt helyen. Meg kell még jegyezni, hogy az árter megosztása alatt, annak oly tökéletes töltés-gáttal különválasztást érjük, hogy a felső vizek az alsó területre ne folyhassanak le.

A felső vizek egyidőben a halászi tiltón vezetettnek be a Tiszába, de az akkor célszerűsége nem mutatkozott, igen mert az árter elkülönítése végre nem hajtatót, s a felső vizek nem a halászi tiltón folytak be a Tiszába, hanem a szabad árterét választották lefolyási mederül; nem követhetvén oly utat, mely természetükkel ellenkező.

E szabályozási műveletek által, a kívánt cél részben el lesz érve s az árterti birtokok több biztonsággal számíthatnak a jövőben.

Elmondandó e tekintetben nézetünket, tisztán csak azon szempontból kiindulva, ha az árter szabályozása ezen az uton lenne végrehajtandó, azt el nem fogadjatjuk.

(Folyt köv.)

Felelet

a „Szabolcs” martiusó 12-ik számában. „Egy családapa”-nak „A szabolcs-hajdúkerületi tanfelügyelő a nyiregyházi ág. ev. nepiskolák téli vizsgáin.” című cikkére.*

Tankerületeimből husvét szombatján történt hazajövetelem miatt, fentebb megnevezett cikkre csak most válaszolhatok.

Nyiregyháza f. é. februárhó 19-től martius 9-ig végzett tanfelügyelői működéséről, különösen pedig az evang ágost. hitvall. népiskoláknak általam történt megvizsgálásáról „egy családapa” megemlékezett, s eljárásomat a következőkben róta meg.

1. Némely tárgyakat oly terjedelmesen és részletező elöadni, mint azt a tanfelügyelő ur tette, még sem tartom helyesnek.

E pontra nézve feleletem az, megkellet volna nevezni a részletesen és terjedelmesen előadott tantervi anyagot, s egyszermind okát adni annak, miért nem tartja helyesnek; mert a birálatnál az állításnak és megrovásnak okadatlansága felettébb lényeges dolog. A dolgok logikai rendje hozza magával, hogy előadott részek és részletek nélkül tartani nem lehet, mert azok együttvére képezik az egészet, mint a mozaikdarabot az egyes részcsekkök.

* Jelen „Felelet” kissé hosszúra terjedvén, azt egyszerre közölnünk lehetetlen. Szek.

* Ezen a „Szabolcs” 15-ik számában megkezdett s hibásan szedett cikket, akként látnak celszerűnek kizárítani, hogy az első kiadomány végéhez helytelenül illesztett 3 bekezdést, a maga illetékes helyén most hozzuk, hogy így az összefüggés és értelmezhetőség az egészen meg legyen. Szek.

Községi rendezés Kis-Várdán.

(Kis-Várda 1873.)

III

2. „Az akadályok és körülmények figyelembe vétele nélkül, lehesse 80—100 tanulóval azt követelni, hogy a magyarul nem beszélő tőjaku is úgy tudjon megfelelni minden kérdésre, mint a született magyar: az mérő kivételten dolog.”

E pontban felhozott állítás nélkülözi az igazságot; mert én a tőjaku növekedésként nem követelm, sőt nem is kívántam, hogy magyarul feleljenek, hanem szívesen mondták el feleleteiket, melyek nekem több ízben a tisztelőnek dékán, vagy a tanító urak voltak zisevek magyarul is elmondani.

Igen is kívántam azt, miután több helyen a szülők „isten nevére” kérték fel gyermekeiknek magyar nyelvből való tanítására vétett, hogy az iskolai tantárgyak, a tiszta magyarajkú Szabolcsmegyének, csakam középből lennének, s minden oldalról magyar községektől és városoktól környezett nyiregházi ágost hitv. népiskolákban, az anyanyelv mellett magyarul is előadassanak, melynek tudása nélkül az egykor ifjakká és férfiaká leendő növekedők a szomszéd helységek és városok lakosával soha sem lesznek képesek érintkezni; s a mellett ez házjára iránti legszentebb kötelessége is az egyháznak.

Az egy családának 2-ik pontban foglalt állítására nagytiszteletű Bartholomaeides János ev. lelkész és esperes, Bartholomaeides Károly ev. lelkész urak fi. h. 2-án e tárgyban hoztam bekielölt nyilatkozataikat (melyet az egy családapa náam bármikor megtekinthet) azt mondják: „tanfelügyelő ur azt nem is követelte sehol; hisz épen azért szemelt ki minden iskolában egy-két magyarul is tudó gyermeket, hogy azt kérdezve és oktattva, részint a gyermek tudományát kiismerje, részint a tanítóval, a tantárgy helyes kezelési módját megismeresse. Volt eset, hogy maga a tanfelügyelő ur is kísérletet tett a szlov nyelvből saját jártasságával. Végre meg kell jegyezniük, hogy a tanfelügyelő urnak a magyar nyelv tanítására felelőtté sulya, mindenütt a szülők részéről is helyesléssel fogadtották.”

3. Családapa azt mondja: „Én nem vagyok pedagógus; de azt jónak és helyesnek el nem ismerhetem, miszerint a tanfelügyelő ur a vizsgán egy-két tanoncra óráhozszig foglalkoztat, míg a többi megugna a vesztégre, tudatlan vezeti és zajt csinál. De nem is lehet helyes pedagógia, hogy a tanító tanulóval egyes tantárgyakban oly részletekre becsákozok, mert sok a tanóroz, sok a tantárgy; a tulságos részletek megvártattal a tanító az időből annyira kifogyó szerenc semiféle tantárgynak is g nem feleltette. Pest honok fővárosa sok jeles s úrvál dícséskiz; de épen a lapokból olvasom, hogy Pest városának jeles tanítóit sem valának képesek eddigé a törvényszerinti tantervnek teljeseen megfelelni.”

A harmadik pontra vonatkozólag azt jegyzem meg, hogy az egy családapa saját állítása szerint „egy delután volt jelen az 1-ös elemi osztály vizsgáján, a mikor én „óráhozszig nem foglalkozhattam a tanoncokkal a vizsgán jelen volt nagyszámú szülők miatt; de nem is foglalkoztam, mert arra mindig nagy gondom volt, hogy mindenik szüle hallhassa gyermekeinek feleletét, s az meg történt; épen az teljesen lehet lenné, és így valótlanná tette családapa állítását.”

Óráhozszig Nyiregházi két vegyes iskolában, t. i. február 28-án délelőt a Hadak György urban, és mártius 4-én delután a református iskolájában foglalkoztam több növekedékel, hol a családapa saját nyilatkozata szerint „nem volt jelen, és nem pedagógus;” mégis bírálja, dicséri s egyszersmind megtrója a tanfelügyelő általa nem látott, nem hallott és nem tapasztalt eljárását az egyes tantárgyak kezelésénél.

Fentebb nevezett két iskolában óráhozszig foglalkoztam több növekedékel azért, mert velök három különféle tantárgyat, nevezetesen:

1. Irva-olvastatást, 2. számtanítás elemeit, 3. beszéd- és értelemgyakorlatot, vagyis szemléltető oktatást kellett előadnom. Mindenik 20 percnyi időt vett igénybe, pedig a helyes pedagógia és didactica alapján készített népisoklati tantervek szerint is, épen annyi idő kívántatik egy tantárgyból egy tanórásra kiszabott tananyag előadására, mert különben nem adhatnák a nyári felvében délelőt: 3. a teljében: 2. és delután az egyes osztályokban mindenik felvében két-két tantárgyat a tanítók elől.

A magyarázat ideje alatt az iskolában történt zajt a családapa, habár „nem pedagógus is” a tanfelügyelőnek rója fel, hanem az iskola vezetőjének. Arról én nem tehetek, ha az iskolában rozsz a fegyelem, az nem az én tisztem, hanem a tanítóé, ki az egyes osztályok folytonos foglalkoztatása és eber figyelem által könnyen elejét vehette volna a rendetlenkedésnek.

Az egy családapa oly jól tudja mint én, hogy a tanfelügyelőnek a törvény értelmében és rendelkezéssel fogva mulasztatott kötelessége az iskolák szemléli és erkölcsi állapotáról tudomást szerzeni, s a netalán felmerülő bajokat lehetőleg esetében rögtön orrosolni. S ez az oka annak, hogy az egyes iskolákban a tantárgyak kezelésénél sok helyütt, nagymértben felmerülő hiányokat, a növekedékekkel való foglalkozásom ideje alatt a tanórosok kifjtsé alá, a tanító tekintélyének legkisebb kockázatánál nélkül, tölem kitelhetéleg lelkiismeretesen igyekeztem orrosolni, melyből tartsa meg azt magának az illető, mit magára és iskolájára néve jónak, s hasznosnak lát, a többit pedig hagyja el. S ha az által csak néhány tanító urnak eljárását tehetem is könnyebbé, alaposabbá és értelemesebbé, s ennek következtében, ha az iskolai ügyet csak használnival vihettem is előbbre, a megrovások dacára is megjutalmazva érzem magamat.

Kiss József
tanfelügyelő.

(Folyt. köv.)

A reggel felvirradt, a választás órája elütött; a nép nagy csoportokban várta a kikielölt neveket. Egy nagy csoport szavazó a városbáza udvarán, mámoros fővel, várta a szavazást, s nem is soká készt a szolgabíró; az udvaron felállított asztal mellett elnöki székek elfoglaltá, a bizalmi férfiak is helyet foglaltak; rövid szünet után a szolgabíró a három főbíró jelöltét kikielöltta.

E pillanatban érkezett meg Bakaj ur. Amint a fentjezgetett csapat öt érserevé, egertrő hangon kezdé elétetni D. Gy. bírójelöltét. Bakaj urt az legkevesebb sem hozta zavarba; hanem bár ő bizalmi férfi sem volt, aó állott az asztalhoz, s subagaljéránál fogva állította elő azokat kik D. Gy.-re adták szavazatukat.

Ekkor egyszerre leütött a villám, ugyanis méltóság promotorjával hirtelen megjelent Csontvágy ur halvány arczóval az aggály, s a szüveben diühögő harag, első pillanatra észre vala vehető, midőn látta, hogy néhány híve körülveszi, rövid de hangos, s könnyen érthető szavakkal ezeket mondja: „Itt már mindig csak Bakaj fogja a város kormányzást; valóban, negédemti ez a város, hogy ismét szüvebe, melyet részére Bakaj ur készít, eltemettesék.”

E hangok nem igen kellemesen hatottak némelekre, egy ismeretlen valaki pedig (mindenesetre szerencsés gondolat volt tőle) felszólalt Mindenütt ur közeli lakására, s neki a városban törtenteket cíbozszéle. Pár pillanat alig telte, midőn Mindenütt ur a városbáza udvarán megjelent, s tömegben áttör a szavazásztól asztalt, s ott egy löszára feláttanva harsány hangon kiált: „Ezzeni óvást veszek az egész választási eljárás ellen, semmisenk nyilvinytom annak minden lehetó eredményét, és pedig azon okból, mivel a törvény világosan rendel, hogy három egyúttel kijelöltötök; olyanok t. i. kik azt elfogadják: itt n ur is ki van jelölve, habót ő még tegnap leköszönt a kijelölés nem foglalta, — s a miatt valamint ő kikielöltó nem volt, egy a ket megmaradtra szavazat nem szedtető.”

— Iraz, kiáltottak a Csontvágy ur körül gyűlt hívek!
— Helyes, ugy van, kielöltó számos városi polgár!
— Szavazunk, kielöltó a g. had. Bakaj ur háta n. gert!

Bakaj ur nem szót, arca hirtelen az aggodalom színét öltö föl, érte, hogy azon hajó, melyen oly biztos röhöz remélt jutni, a legelőkelő víz közöben kilyakadt; eleinte igyekezett szót korm, de ahoz nem juthatott. Mindenütt eldobta a röppentyűt, elül táz látal viz; mit csináljon most?

A szolgabíróknak észbe jutott, hogy az első helyre n ur valóban leköszönt, az óvást vevte, s a tisztújást, bizonytalan időre elhalasztotta.

Azok, kik a város jövőjét komolyan szívükön hordják, örömmel, s meglepődötten néztek Bakaj ur törekvése meghusultát.

Hát Csontvágy ur?
Ragyogó arczóval távozott a városbáza udvarából, s lassan mondogatá magában „azért sem az lesz, kit Bakaj akar; csak azt nem értem, miért akarta. n urat felkeltő?”

Hát Bakaj ur?
A hájó sülyedését látva, kiugrott a néphullámba, melyen szerencsésen végig uszult, izzatott kedélyvel síetett haza, nagyot itóvetően görbe botjával a palló deszkáira, miközben ezeket mondja: „Az a kótoi való Figyelo bizonyan rám fogja, hogy a választás miattam történt; pedig én az egészben mi részt sem vettem. Csak az a Csontvágy ott ne lett volna!”

Hát ebből mi a tanulság?
Az, hogy ne higyi a komának,
Figyelo.

(Folyt. köv.)

Építsünk minél több nevelőintézetet, iskolát, hogy annál kevesebb feygházról, börtönről kelljen gondoskodnunk.

Jelge: „Az a gondviselőnek egyik legszebb rendezése, hogy az ember hasznos legyen, ha élni akar;”
Channing.

Egy iskolatanácsosnak azon nyilatkozata jarta be a közelebb mult napokban a hírlapok útján az országot, hogy „minek az a sok iskola s nagy fizetés a tanítóknál? O sohasesm tanít, irni és olvasni sem tud mégis gazdag ember; (azt kellett volna meg hozzátennie — és iskolatanácsos; s ez elég világos érv lett volna arra, hogy nálunk akinek pénze van — minden lehet) fia ir, olvas, számol; de rest, heverő és szegény.” — S egyik olvasó jót nevetett az okoskodás erredetése felett; másik, a közelebbiről érdekelt beszámokodott; a harmadik — — — sajnálkozott a valódi okot, mely e nyilatkozatot eredményezte, aigha keresték sokan. Ez pedig nem más, mint a nevelés hibás fellogása; s a hibás, tévesztett irányu nevelés.

Később olvastuk, hogy két elfozott kis-rablónál Róza Sándor élettrörténet tartalmazó könyveskét találtak, melyet valószínűleg önképzés, elméleti ismeretek megszerzése végett tanulmányozgattak. Ezek igazán eltálatják a módját; mert elismert dolog, hogy a példa a jellemképzés legnagyobb befolyással van. Lá! mily jartasak az irodalomban és pszichológiában! Az előbbi példában a tanulás meg csak negatív (szenvető) irányban működik; emitt már pos-itiv (hasznos), tevéloges irányban; az akarat megindításában nyilvánítja hatását! Különbözn mindkét irányt lehet — fájdalom! hogy lehet — több példával is jelezni. Amo-

da sorolhatók: a tudások, urhatnám emberek, kik hasznót nem hajtó hivatalokra vágnak s ha oda jutottak, e czim alatt korszma házbán, (nem a törvényetvő szobában) vesztegetik isten megbecsülhetlen adományát, az időt. — Másik irányt követik a hamis régia s utókély gyártók, a tanult tolvajok.

ly példák s esetek köztük aztán fel a gondolatot, hogy: talán jobb is volna, ha a nép teljes tudatlanságban hagyatnék!(!?) s az a szomorú a dologban, hogy még magukat mivelteknek tartó emberek is akadnak, kik komoly védőként szerepelnek ez irányban; a társadalom ultramontánai A tanköteles gyermek azjele pedig a nemiskolások mellett hozzáik fel érveli a teljes tudatlanságot s a kitanult tolvaj példáját. A mult kiválasztásokkor pedig egy elég érdelemes látszó választó polgár nyilatkozott így előttem: „csak okosabb volt az a 48 előtti állapot! Az urak választottak s gyűléstettek; a szegény ember meg vitte maga dolgát; tudta mindenik, mit csinál! Most menni kell nekünk is választani; luznak jobbra, balra s azt sem tudjuk: mit csinálunk, vagy mit akarunk velünk. Nem nekünk való az a szavazati jog!” En természetesen feletem neki a szavazati jog által adott és nyert méltóság fejtetésével, mely minden egyes embert megillet és kicsinyes, ideigleles okot miatt meg nem tagadható és feleitem a nevelés haladása és fejlődésével; de a gondolatot, az önkéntes rabzslogaság útáni vágyakozást, nem lefejtém.

ly tényekkel szemben, komolyan kísért az emberek fejében a gondolat, hogy nem volna e jobb bezárni minden iskolát, inkább, mint tudásközlő naplopók, tanult rablókát s választási képességgel nem bíró polgárokat nevelni a társadalom terhére s gyalkoztára is egyszersmind? De a másik másodperczben már készen van a felelet, hogy: nem! Hanem a hiba, a baj az eddigi nevelés-tanításban keresendő; meg társadalmi s 48 otai politikai állapotaik s azon körülményben, hogy a szabaddá tett embert, még eddig a szabadság fellogására, méltánylásra s élvezetére nem képesítettük. Egyszóval nem nevelük a népet úgy, mint kell vala nevelni. Ennyit már elismert a világ s közelebbi házkibán let szettet erővel igyekeznek a mulasztást helyettesíteni. Sőt a nevelésnek eszméje annyira mindennappá lett, — hálá érte az egk urának! — miként aki erre a szel, vezér ir: „ledelelt szalmát vett. „Azonban minden igazságunk az a sorsa, — monda Channing, — hogy valami szokottá, mindennappia válik, és ha az erkölcstanító fel akarja magát menteni ezen igazságok hirdetésére alól csak azért, mivel a gyakorlati ismeret által elavultak, akkor a vallásos és erkölcsi oktatás majlnem egészen megszűnik.” És: „oly elvek ezek, melyeket a közönség nagy kétségbeel elismer, de éppen oly hamar el is felejt.” A nevelés ügyében ismét és ismét égett, vagy netalán etetőd szavainért mentsem ki a fentebb idézett szavakban rejlo igazság. Hisz és vérré telly a népoktatás iránti érdekeltségünk lenni minden egyes emberrel, ha a társadalmi bajokat elnyesztetni akarjuk; ha szeretnénk, hogy az ember, akit tanítottunk, nevelünk „hasznos is legyen.” (Vége köv.)

VIDEKI LEVELEZÉSEK.

Tetétlen Szabolcsmegye apríl 8 1873.

Tekintetes Szerkesztő ur!

Felvezsem levelezőit tollamat Szerkesztő ur kegyes engedelméből? hogy koronából e vidékből valamit írjak; Sajnos, hogy nem hallottam magunkról néha néha, holott van nekünk egy igen jelesül szerkesztőt lapunk a „Szabolcs,” amely, ugy vagok meg fogozdol, hogy azért állott elő, miként erkelünk-t képviselő; világgi bocsátván a helyviszonyainkat érdeklo korszerű eseményeket Tehát lassuk.

Nálunk is meg volt martius 10-én a tisztújás R. Gy. szolgabíróknak tapintatos és erőley vezetése alatt, egész rendben ment az véghez, pedig zajosabb választást vártunk. Vártuk pedig azt azért, mivel valami mindentől, ugy nálunk is az ugynevezett 48 éves pártból felbál atánykhai mindent elővettek és ellen-elvölésnyek jelölték a térsz lorozitani; de minden törekvésük, megtrót a higgadt jellemű polgártársak kitarassán és a választást vezető kedvelt szolgabíró részrehajlatlan eljárásán, aki elismerésünket valóban kiérdemelte egy—kétto kivételével a régi elöljárók maradtam meg, minek mi csak örülni tudunk.

Társas életünk egy hangu, de azért nemöltöztes csak lanni, hogy mi a korrál ne haladnánk szót igen. Van községi könyvtárunk, különösen a téli hónapokban a polgártársak kezébe több mint 30 különböző hírlap forog. Meg kell adni hogy ez a népművelési szempontból nem utolsó, sőt mondhatni színvonalú áll. Elég legyen erre néve egy esetet felhoznom: A mult évben sirgetve volt a felöltött oktatása; az elöljáróság kitudta az irni és olvasni nem tudók számát, aminek az eredménye következto lett! 2071 lelk közül 45 nem tud irni, olvasni, azokis olyanok, kik meglett koruk miatt áttalanak már iskolába járni. Az újabb nemzedék között egyetlen egy sem találkoztunk, kik tellegre nem iskoláztattak volna. Mindezeket e ki-közöszönhet boldogult Jakab Antal lelkészének, aki az ötvenes éveiben a legnagyobb gondot fordított a nevelés szent ügyére. Jelenben is a szorgalmas iskoláztatás tapasztalható itt. Apropos: iskola! I nem mulasztatom el ezuttal felemlíteni, hogy eddigi két iskolánk egy újabbal fog szaporítani. Folyó hó 4-én ugyanis tanfelügyelőnk Kis József ur közösgünket meglátogató. Kiküldtetve volt ő a magas oktatásügyi ministeriótól, hogy a népességi viszonyhoz mérten jelentést tegyen miként Tetétlenben a már meg lévo két iskolához hiány állításuk fel újból. Épen közzivágt akart tartani az egyházi tanács másnap, amint a tanfelügyelő ur megkeresztet, ki is ezt tudomásul vévén, önjágt nyilvánította, hogy ő tartlassa azt meg előtte való nap, miha a legnagyobb készséggel beleegyezett az egyházi elöljáróság

Már előre örövendettünk ennek, halva a tanfelügyelő ur ritka képzettségét a tanügy terén, és nagy közönség ösztönölt az egyházb. A vizsgán ugy tapasztaltuk, hogy a tanító urak sokat tanultak, mi meg nagy érdekességgel hallgattuk a tanfelügyelő ur szakavatottságát párosult nagy becsei elgátlását, melyanyira köztetséget aratott, hogy a polgárfiarsk közül többen ugy nyilatkoztak miszerint — ezt az urat ezen szomjan elhallgattunk két napon át szakadatlanul. Ez tény, és igen szép elismerés az érdem megjutalmazása. Igazán szerencsés választás a kormányra nézve; tanfelügyelők nézve pedig meg becülhetlen.

Es most Isten önnel t. szerkesztő ur. Bocsánat hosszadalmasságomért.

Papp Zsigmond.

CSEVEGÉSEK.

Nyirfalombok.

VI.

(A parancs kommentári. A felvételi ívek mint a csigafutás párdarabjai és példák a díjazás alapokai. A gvardian útmutatója. Kezeldők a munka. Filletés, élekek, miszve, osztrigok, falval tartás, siketség, oktondiság, katonaság a bevalással Fims)

„Parancsoló az Augustus császár, számláltságok meg ez széles világ!... az az voltaképpen nem ó parancsolta, hanem a miniszter, (1870) az is nem a világ megszámolását. Hamon csak azon darab földet, mely a kárpátoktól Alriáig, Pozsonytól az ojtosi szorosig terjed, s melynek neve nálunk (ha igaz, és Miletics, Francisc, Axentiu el) nem mondának) Magyarországon, külföldön (hale a magyar consuloaknak) Oosterreich, Lajtántúli sógörök nyelvén pedig: Barbareland.

Es lon, mint egykor a Halley üstökös jöttével riadás, megszeppenés, és „elzarandoklása a süitvalókna a fejekből” — rémhir hallatára
 — Mit akarnak most megint?
 — Ki tudná azt komám uram!
 — Vajjon nem háboru akar-e lenni?
 — Azt ha ottam egy obsitostól, a Kis Péter Pali sóg. om vélekes testvérétől, hogy földet osztanak a „szegénysegnek” — „bürgözt a nálom alatt.”
 — Az időt „szegény feljebb emelni.
 — Pedig most sem gyözzük.
 — Csudhatlanul újabb terhet huzalak.
 — Én is a mondó vagyok, hogy nem lesz jó be löle — mondogatták kárbatalván.
 — Micsoda? még t. is be kell vallani, hogy hány évesek vagyunk?
 — E név nagy gyöngédtelenség.
 — Valófi neveltelenség.
 — Vastag gorbomhaság
 — Egre kiáltó bán!

(Már hogy ezeket kik és hol beszélték? azt kérdi ön domine kíváncsi? Nem mondjuk meg: mert még a szegényeknél bentünk)

No aztán a miniszteri közegek, sejtve mintegy a provinciális kellekük hü lémezést, forrongását, nem kétek (dicséretreket legyen mondva) felhívni minden jó raváló embert a netalan nyugtalanszodok felvilágosítására, lecsodásítására, ami sikerült is meglehetesen (persze az életkor kivételével): hanem abba bizony nem nagyon sietett „valaki” (valahogy dicséretül ne értsék!) hogy a „felvételi ívek” az illető ügyelőkhöz idejében megérkezzenek. Nem tudjuk, ki legyen az a tisztelt valaki, de bizonyosan a „feljöttök pár-hoz” kell tartoznia, amit onnét gyanitunk, mert a sok községbe, megújított sürgétes mellett is jamaa 15-iket (tehát az öszveírás zárhatárdejeén) jovi tul érkezett ívek helyi egészen visszassan nyomattak, — hu ugyan ezt a feloldult állapotot nem valami nyondást ma hila iderte elő, ezolyan akarván ez által bizonyos viszás és fonk eljárásokra a politikában, a társadalmi kérdések megoldása körül, a védgáti „tiltók” éjtésénél, a vsuti concessióknál, a megyerendezésnél és a maró tudók hol még?... mondának sem kell, hogy nem ánnak mert itt „rendem” megy minden hanem ott, hol a Pecco- és Mandarin-tele terem... Chánban

Ek! minék az ily kicsinységekkel törődni... „minden ugy van jól, ahogy van”... mondja a közep-szabadosi levendó pater gvardian „in petto” fogjunk hozzá tehát azonnal a népszámláláshoz...

— Hogy hívják kendet?
 — Zsombéknak
 — Cserecsa Jéri az igazi neve, — szól közbe a „falu szája” vagy is érdemes törvénybíró uram
 — Hány éves?
 — Nem tudom, kir-om alásson.
 — Mit? Nem tudom? Muszáj tudni!
 — Hát kir-om ásson, akkor születtem, mikor a kéresi „törtört” építették.
 — (Oh vén silgüli!) hát tudom én, mikor építették azt a tornyot.
 — Lehet már vagy ötven éve. — huzá ki a sárból ismét a falu szája.
 — No jól van. Micsoda vallás?
 — Magyar.
 — Ne tessék elhinni. Mikor mi kérjük tőle a párbért, azt állítja hogy orosz vagy pápista; mikor pedig az „atyafiak” szorítják, azt mondja hogy de bizony kálvinista, apja, nagypapja, szepapja is a volt.
 — Micsoda keresztet van?
 — Hát kereszt alásson semmi.
 — A sem igaz uram! Télen muzikus, nyárban világvégvő, tavasszal nálalet azed, őszszel kosarat köt, ha ugyan a „kötörbe” nem ül.
 — (Melyik rovathá irjuk már ezt? hifl oh heiliger Keleti) Tud-e olvasni, írni?
 — Meglet hogy tudok, kir-om alásson, de még soha nem próbáltam.
 — (Minő élezes a gazfickó!) Van-e feleség?
 — Van, a micsodás.
 — Hány éves?

— Huszonöt, kir-om alásson
 — Hány gyermek van?
 — Mondja már komám uram, hány van? Enye, hogy ninc it a komal Ot... hát... nyolcz... igen is kir-om alásson tizenegy van, de három megholt, egy, meg nem sokára lesz, de meglehet hogy kettős lesz, mert ugy szokott történni.
 — (Oh átkozott kölyök — Paganini, te fiók Hilda te universalgenie, te szőlős kerti Merkuri) Hány éves a legidősebb gyermek?
 — Tizenhat mult „magvas kender nyéveskor”
 — Tizenhat? Micsoda beszéd az? Hiszen azt mondta kend (vén kalodvirág!) hogy felesége huszonöt éves; így hát csak nyolcz éves lett volna, mikor ferjhez ment?
 — Bizony, csókolom kezét lábát, fiatal cseled is volt az akkor.
 — Van-e lova?
 — Bár volna vagy két „dikhenz”
 — Csikó hány van?
 — Csicsa kománnak volt egy, de a „tilogus” agyon ütötte, mert zsebkendő kellett neki
 — Van-e tehén, juh, kecske, sertés, méh?
 — Van a magyaroknak
 — Hát semmiféle házi állat nincs?
 — Dehogy nincs... bár ne volna!
 — Ugyan már miért?
 — Azt mert nagyon csipnek...
 — (Pergas ad garamantas vén semmiházi!)

— Mi a foglalkozása domine Jósku?
 — Fuvaroskodom
 — Hány lova van?
 — Nincs egy se.
 — Hát akkor mivel fuvaroskodik?
 — Igazság!... három csikom van, de kettőt „emelgetni” kell.

— Melyik vallásos vagy Gyurka?
 — A melyiken a falu.

— Micsoda üzlete van Herr von Quittenkorn?
 — Bankó-esnálás...
 — Hogyan? ilyen vakmerőség...
 — Kheren, én szedem össze falunkét azt, amiből a bankót fabrikálják.

— Hány éves a legidősebb gyermeke Perpatvirinó asszonny?
 — Nem tudom biztosan, hanem kilencz hónapra született azután, mikor olyan szép légatusunk volt, akit most is emlegetünk falustul...

— Van-e felesége?
 — Árnadába adtam.
 — Mi? Micsoda? Törvénybíró uram! micsoda rendetlen ember ez! Hogy mer így szólni!
 — Tessek neki megengedni, bizonyosan nem jól értette a kérdést, mert nagyzott hall.

— Van-e családja?
 — An egy koczas-üdő, négy malaczezal.
 — Tiszteljük az érdemes családot!.. Vagy tán az is nagyot hall?

— Volt-e katoná Lökös?
 — Voltam bizony; aztán mikor Itáliában „feküdtünk”, ugy átugrattam pejaripiamat egy szökéssel a kómó taván, hogy...
 — Jól van Lökös, már elhiszük, hogy igazán voltál katoná...

Aki erre meg amarra!... csak hogy már két heti malheur után vége van ennek a pogány munkának! Most már emelt fővel mondhatjuk el mi is a római költővel:
 „Exegi monumentum aere perennius...”
 — z — y

UJDONSÁGOK.

* * A helybeli ref. egyház nagyban készül új temploma építéséhez. Az őttemplom már nagyrészen lebontva van. A ronokban meg eddig semmi nevezetes emlékre sem bukkantak, kivéve egy terméskövét, melyre 1654. évszám van metszve. Nagyon valószínű, hogy e kö azon évben építették a falu; mert ugyancsak a szám volt olvasható a templom belső falán is. Minden jelek oda mutatnak, hogy az eddig lebontott falrészek újabb időben rakatott, az itt régebben leomlott vár teglanyagából. Az ősisépek mindmbizonnyal alantabb foglalkozást, homon ha van valami müknes vagy emlék, okvetlen elő fog kerülni, mivel a bontás folytonos felügyelet alatt történik.

(F.) A nyiregházi ir. négyelet folyóhó 19-én tartá alakulási idejének 12-ik évfordulója alkalmából közgyűlést. E nap emlékeül, az egylet 200 frot szavazott meg a „Temekezési és betégozó ir. egylet” kórházvételi tőkeje részre. Ugyancsak ez egylet felszereléséhez pedig 100 frot járult azzal a megjegyzéssel, hogy a nögyelet ajánlatára egy beteg lásson el az ápoló egylet.

(sz.) A h-lybeli ref. egyház eljárársága, az új templom alapkövének letételét nagy ünneppeliséggel szándékozik megülni. Az előmunkálat már május-hó előtt megkezdették ugyan; az ünneplő megtartása azonban, melynek idejéről és részletről olvasóinkat értesíteni fogjuk, későbbre határozottat.

* Söltész Gyula helybeli lakos kereskedő házában, folyóhó 11-iken tartott névnapj ünnepe alkalmából egyik vendég felhívása folytán, a helybeli ref. egyház templomépítési alapúlia, a jelen volt vendégek összesen 18 forinttal járultak. A házi ur szives közlése folytán ezenel átadják az illető lelkes adozókól névsorát a nyírvánosságnak. Károlyvárosi Mór 1 frot. Söltész Gyula 1 frot, it. Maurer Károly 1 frot, Nádasdy Lajos 1 frot, Kovács Pál 1 frot, Diecz Lajos 1 frot, Páry Gábor 2 frot, Nikelszky Lajos 1 frot, Nikelszky Mátyás 1 frot, Károlyvárosi-Oláh Emma 1 frot, Diecz-Molnár Zuzsanna 1 frot, Boncs László 1 frot, Jurányi Hugó 1 frot, Ötványi Endre 1 frot, Bartholomaeidesz László 1 frot, Irányi István 1 frot, Török Péter 1 frot, valok szivesek az emlektét ezelőz járulni. Fogadják az ügy nevében az illető egyház meleg köszönetét.

(B.) A kör-jegyzői szízarlatot, folyó évi mártius-hó 26, 27 és 28-ik napjaia, Nagy-Kállóban, a következő urak tették le, és pedig, mint levelezők tudatja, kitűnő sikerrel: Mikola Károly, Szabo Mihály, Kovács Lajos, Palatich Ferdinand, Adorján István, Pelescsák Ignác, Ujhelyi Károly, Faz-kass Lajos, Vajda Ferencz, Szűcs Ferencz és Zsolnai Sámuel.

(Sm.) A közelebbi husvét ünnepek alkalmával nagyobb városokban divatozó szokás szerent, több lelkes nögyeleti tag könyöradományokat gyűjtött a helybeli különféle hitfelekentéi templomokban, a nögyelet anyai védelme alatt álló árva ház jávára. Az ünnepek elő napjain a rom. cath. templóban 45 frot 84 kr; másolnapján az evang. templomban 85 frot 5 kr; a reform. templomban 15 frot, de amely öszszegek fele a ref. templom építési tőkejéhez csatolatott; april 20-án a gör. cath. templomban 11 frot 3 kr. összesen 164 f, 91 kr gyűlt be. Valóban a felebarátai szeretet isteni kősenék föltámaszái ünnepeit nem emelhetők meg, nem ülhették meg, az e jöteknysági eszlekménybe folyt hívek, melőbban, mint e kegyesadományok nyújtása és grűjtése által. Találják meg adakozók és grűjtők jutalmukat, a kötelességet betöltő lélek tiszta és megnyugtató öntudatában.

× „A Kis-Várda vidéki felekezett nélküli népnévelési egylet” t. évi mártius 5-én tartott nagy gyűlésen az egylet tisztviselői, miután a volt tisztviselő hivataloskodásai ideje eltel, újból választattak; és valószínű, hogy az egylet közel négy évi vajudas után, mely idő leginkább a megalakulással, alapszabályok szerkesztésével folyt be, a szerves felépítés állapontjára, illetőleg utjára jutott. Miután a közönségek közöttette t. Pilsy László, az egylet eddigi elnöke volt az, aki soha el nem csüggedt és az egylet jövője iránt táplált reményét fel nem adta; neki eddigi fáradozásáért a nagy gyűlés jegyzőkönyvvel nyilvánította elismerését s elnöknek ismét őt választotta. Az egylet tisztviselőivel választattak a következő egyének: Elnök: Pilsy László; alelnök: Somogyi Rezső; titkár: Görömbej Péter; jegyző: Kerekes Elek; aljegyzők: Tóth János és Richter László; pénztárnok: ifj. Szabó László; tagnok: könyvtárnok: Kiss Endre Választmányi tagok: Liptay Károly, Buzik Zsigmond, Györgényi Ignác, Simon Ferencz, Hrabovszki Rudolf, Berger Ignác, Pilsy Lajos, Vay Peter, Nagy Imre, Szini Pál. Hegyessy József és Varga Antal. Az egyleti gyűlés a vidéken fiók-egyletek alakítását is célba vette az alapszabályok értelmében. Ezen fiók-egyletek megalakításával: Somogyi Rezső, Vidóhgy Ferencz, Erdőhegyi Lajos, Hegyessy József, Szini Pál, Pilsy László bíztak meg. Továbbá: három kérdés bocsátottak pályázat alá, 2—2 db. arany jutalommal, melyek annak idején a lapokban is közzététetnek a pályázni kívánóközérdekekben.

(G.—s) Miskolcon a napokban, a megbukott Örlögh-tele kihazsító-egylet gazdaságait adták elő a szinpadon. Mídon a darab hőes Ördög ur személyisítője, az iró szerző pokolba jutott s nagy szomoruan kullogott át a szinpadon: a közönség zajos tapsokban tört ki. Csakély de még is némi elégtelül szolgálhatott e darab színrhozatala sok elámitott félrevezetett szegény könnyeit.

(Beküldetett) A nagy-kállói m. kir. járásbírószágnál, még mindig azon szokás divatozik, hogy az „úr” szót, a hivatalos okmány czímzésénél a leg-tiszteletesebb polgártól is megtagadják, daczára a törvényesen kimondott általános jogegyenlőségnek akkor, mikor az ugynevezett honoratior és kiváltságos osztályt tekintetes, sőt nagyságos czimkekkel is megtisztelik. Hogy minő fogalma van ez urakkal a jogegyenlőségről, annak megítélését e sorok beküldője a közönségre bizza.

A KÖZÖNSÉG ROVATA.

Meghívó

Január 20-iki nem sikerült gyűlésünk május hóra halasztá egyletünk életére vonatkozó azon fontos dolgok végzését, melyeket a tagok számának hiánya miokt elő nem vehett.

Most unszol bennünket összejövetelre magunk és egyletünk iránti kötelességünk; hivogat megjelenésre a nyílv természet, a mi barátunk

Mehivom tehát tisztellett a t. tagokat, f. é. maj. 12-én, a nyiregházi Sóstón, reggeli 10 órákor megtartandó nagygyűlésünkre.

Szerencze örömet magának s a magáéink, és áldozaton az egylet eszméjének, az által, hogy midőn a megfult szabadság, a baráti kör és az élet állásait kölcsönösen élvezhetők; egyszermind igen komoly hatású ügben is munkásak lehetünk.

Baruch dr. tagtársunk az egylet jövő szervezeteit vonatkozó javaslatot fog előterjeszteni; midőn aztán az új alapon megalakult egylet tisztviselőit fogja megválasztani.

N-Kálló, april 27, 1873.

Dr. Szabó David
 e elnök

